№ 248 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 7 — 1901 — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 7 № 248

ՔՍԱՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվան 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկ։
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ», կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից)։
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բարեկարգութեան պահանջ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գամառ-Քաթիպայի արձանի բացումը. Հայոց Թատրոն. Նամակ Լաբաշունի-Քալցաքից. Նամակ Բաղաճանից. Նամակ Խմբագրութեան. Նորերի լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Դարձեալ Կիսլովոդսկ եւ Աբաստուման.

ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀԱՆՋ

Մեզ հաղորդում են, որ վերջնականապէս որոշված է Բորչալուի գաւառի վարչական կենտրոնատեղը, որ մինչեւ այժմ գտնվում էր Շուլավէրում, հաստատել գերմանական Եկատերինֆելդ գիւղումն։ Թէ ինչ են այն հանգամանքները, որոնց հիման վրա որոշված է կատարել այդ տեղափոխութիւնը՝ մեզ յայտնի չէ։ Մեզ հասած տեղեկութիւններից երեւում է, որ շարժառիթներից մէկն էլ այն է, որ Շուլավէրը չունի այնտեղ բնակվող պաշտօնեաների կեանքի եւ հիմնարկութիւնների համար այն յարմարութիւնները, որոնք անհրաժեշտ են։ Շուլավէրը թէեւ ունի երկրագործական ամեն տեսակ մթերքներ և բաւական հոծ խանութներ, այսու ամենայնիւ չէ կարողանում գոհացնել պաշտօնեաների պահանջները։ Գիւղը չունի յարմար և էժան բնակարաններ, ուշք չէ դարձնում գիւղի փողոցների դրութեան վրա, ամենևին հոգ չէ տանում բարեկարգելու գիւղը և նրանից շինելու եւրոպական նիստ ու կացով և բարեկարգ կազմակերպութեամբ մի հանգիստ բնակավայր։

Շատ ցաւալի է, որ Շուլավէրը կը զրկվի վարչական հիմնարկութիւններից և պաշտօնական հաստատութիւններից։ Բայց նրա գիւղական հասարակութիւնը փոխանակ ցաւելու պէտք է ժամանակին լինէր ինքնաբերաբար ամփոփ մի շարք բարեկարգութիւններ և ստեղծելու մի շարք ամենայն յարմարութիւններ, որոնք դարձնէին այդ գիւղը սիրելի նրա մէջ վերաբնակվածների համար։

Ոչ միայն Շուլավէրը, այլ և մեր երկրի ուրիշ տեղեր, օրինակ Դիլիջանը, Ջալալ-Օղլին, Մեծ-Ղարաքիլիսան և ուրիշներ, յաճախ մեծ անհոգութեամբ են վերաբերվում իրանց բարեկարգութեան հարցին և ոչ մի հոգ չեն տանում իրանց գիւղը դարձնելու գրաւիչ իւրաքանչիւր այցելուի համար։ Ինչո՞ւ, օրինակ, Դիլիջանի կամ Ղարաքիլիսայի ազգաբնակութիւնը հոգ չէ տանում շինելու մի շարք ճանապարհներ դէպի անտառը, մի քանի տեղերում շինել պատսպարաններ անձրևից, յարմարութիւններ զբօսանքների համար։ Իւրաքանչիւր տնատէր միայն մի հոգս ունի՝ ձանկել մի տեղից բնակարան վարձողի, որքան կարելի է թանգ գնով, և դրանով սահմանափակել իր ներգործական վերաբերմունքը դէպի իր գիւղի առաջադիմութիւնը։ Այնուհետև նրա համար մի և նոյնն է, թէ այդ բնակարան վարձողը կունենայ արդեօք ուտելու մթերքներ և ուրիշ յարմարութիւններ։ Այդ պատճառով էլ իրականութեան մէջ նկատում ենք, որ գաւառական այդ փոքրիկ կենտրոններում ապրողները զրկված են շատ ամենատարրական մթերքներից՝ մսից, կաթից, կանաչեղէնից և երբեմն նոյն իսկ բաւարար խմված հացից։

Մենք օգտվեցինք Շուլավէրի դէպքից ուշք դարձնելու մեր գաւառի պակասութիւններից մէկի վրա։ Մեր գիւղական հասարակութիւնները պէտք է ջանք գործ դնեն բարեկարգելու կեանքը և իրանց գիւղերը դարձնելու գրաւիչ բնակութեան համար։ Նրանք ոչինչ չէին կորցնի, եթէ այդ յարմարութիւնները ստեղծէին հէնց իրանց համար։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՄԱՌ-ՔԱԹԻՊԱՅԻ ԱՐՁԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

«Բազմավէպի» արժանապատիւ խմբագիրը ս. Ղազար վանքից գրում է մեզ հետեւեալը.

«Գիւղագնացութեանս պատճառաւ ձեր գրութիւնը շատ ուշ ձեռքս հասաւ. հաւատացէք, սիրելի Ջալխուշեան, որ խիստ դառնացայ, երբ «Մշակի» մէջ կարդացի առ մեծ բանաստեղծն եղած երախտագիտութեան ցոյցերու մէջ «Բազմավէպի» պարաւելի լռութիւնը։ «Մշակը» կարդալէն յետոյ ընդունեցայ ձեր պատուական. ամենը անցեր էր եւ մահարձանի թարմ ծաղիկներն ալ արդէն թառամած, հեռագիրն ալ չէր կարող որ եւ է դարման ընել։ Ուստի ներեցէք, պ. Ջալխուշեան, այս տխուր միջադէպին, մտադիր էի արդէն առանց ձեր յայտարարութեան հանդիսին առթիւ խնդակցութիւնն եւ մաղթանքներս յայտնելու, սակայն հանդիսի օրուշեայ օրն ալ չէի գիտեր։ Եւ այժմ որքան եւ ուշ, բայց պարտք կը զգամ, իբրեւ Մխիթարեան մը, իբրեւ անհատական հայ մը գնահատել ձեր այն ճիգն ու վաստակը, որով ուզեցիք մեր պաշտելի խօսնակը անմահացնել, աշխատեցէք տարածել անոր համբաւը, վասնզի ով որ կը կարդայ Գամառ-Քաթիպան, կը սորվի անկեղծ ազգասիրութիւն։ Միշտ ձերդ խ. ծ. Հ. Ս. Երեմ, խմբ. «Բազմավէպի»։

Բերլինի հայ ուսանողութիւնը հեռագրում է մեզ՝

«Բերլինի հայ ուսանողների գրական ժողովը, ներկայ վեցամսեայ առաջին նիստին, իր խորունկ համակրանաց եւ գնահատման հաւատիքը կը փութայ ղնել անմոռանալի բանաստեղծի արձանի առջեւ»։

Գր. Ջալխուշեան

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

„Արքայ Լիր" ողբերգութիւն 5 գործ. Շէքսպիրի, Թարգմ. Յովհ. Խան-Մասեհեանի։

Երկուշաբթի, նոյեմբերի 5-ին, հայ դերասանական խումբը Արտիստական ընկերութեան թատրոնում ի նպաստ պ. Պետրոսեանի ներկայացրեց «Արքայ Լիր»։

Հանճարեղ, անգլիական դրամատուրգի այս ողբերգութիւնը մի հսկայ ստեղծագործութիւն է, գեղարուեստական մի հրաշալիք։ Անգլիացի քննադատներից մէկի ասելով՝ դա «մի լաբիւրինթոս է, որի խլուէջների մէջ ժեկնաբանները կարող են մոլորվել եւ մինչեւ իսկ նրա մէջ խտացած սոսկալի ճիւաղից ընկճվել, խեղդամահ լինել»։ Այս սարսուռը որքան էլ բանաստեղծական լինի եւ չափազանցացրած այսպէս թէ այնպէս ամփոփում է իր մէջ ճշմարտութեան մի կորիզ։

Շէքսպիրն իր ողբերգութեան նիւթը վերցրել է ժամաց կելտական մի հին աւանդութիւնից, որ զանազան վարիանտներով պահպանված էր ժամանակագրութիւնների եւ նոյն իսկ անգլիական մի բալլադի մէջ։ Բայց աւանդութեան չոր, անարուեստ նիւթից նա կազմել է մի դրամատիքական հրաշակերտ։ Ինչպէս իր միւս պատմական դրամաներում, այնպէս էլ ներկայ դէպքում նա չէ բաւականանում իր ձեռքի տակ եղած հում նիւթով, այլ դրան չարայարում է նաեւ ինքնուրոյն մի ստեղծագործութիւն, դրոշմում է իր սեփական մաքի ու երեւակայութեան կնիքով։ Իբրեւ «աստուածային չնորհքով» մի դրամատուրգ, նա մի սուր, մինչեւ իսկ թափանցիկ հոտառութեամբ եւ համարեա մի հմայիչ ձգողականութեամբ հէնց առաջին տեսարանից սկսած ունկնդրի ուշադրութիւնը լարում, կենտրոնացնում է ծերունի թագաւորի հոգեկան առանձնայատկութիւնների չուրջը։ Այս կենտրոնաձիգ վայրկեանից սկսած ունկնդիրն արդէն մի տեսակ ջղաձգային տրամադրութեամբ կէտ առ կէտ հետեւում է սոսկալի ողբերգութեանը, որովհետեւ գործողութեան ամեն մի ակընթարթ պատկառելի ծերունու հոգու նուրբ խլուէջնե՛ն է բիւրեղացնում, նորանոր յուսաբանութիւնների է տեղի տալիս։ Այս հոգեբանական անդամահատութեան գագաթնակէտը կազմում է երրորդ գործողութեան մէջ տեղի ունեցած պայթիւնը՝ թշուառ թագաւորի խելագարութիւնը։ Ահա այս խելագարութիւնը ամբողջովին Շէքսպիրի ստեղծագործութիւնն է. աւանդութեան մէջ այդ մասին ոչ մի ակնարկ չը կայ։

Ինչ վերաբերում է Գլօստէրի եւ իր որդիների միջնադէպին, որ ողբերգութեան կենտրոնական գործողութեան հետ համարեա զուգահեռաբար է ընթանում—պէտք է նկատել,

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԴԱՐՁԵԱԼ ԿԻՍԼՈՎՈԴՍԿ ԵՒ ԱԲԱՍԹՈՒՄԱՆ

(Բժ. Ա. Բաբալեանի յօդուածի առթիւ)

Մեծ հետաքրքրութեամբ կարդացի բժ. Բաբալեանի «Աբաստուման եւ Կիսլովոդսկ» յօդուածը։ Դուրս եկած այնտեղ հեղինակը իմ անմիտ ու անճշտութիւններ գրելու մասին, ինչպէս է յարգելի բժշկապետը, որը շատ աշխատաշնորհ հեղինակ ունի ջրաբուժութեան եւ օդաբուժութեան մասին, այդ գրքոյկը շատ ստացել եմ կը լինի ես ընդհանրապէս համար։

Ցաւում եմ, որ մի տեսակ թիւրիմացութիւն է ընդունել ինձ դէմ, որով նիւթը դուրսենալով չէ ստացել իր պատշաճ ծաւալը, ինչպէս ցանկալի էր ասածն։

Ես հէնց սկզբից յայտնում եմ, որ թիւրիմացութեան առիթ է տուել իմ այն միտքը, թէ Աբաստումանի նշանակութիւնը պիտի ընկնէր Թագաժառանգի մահից յետոյ եւ որ այդ կուրորտը պիտի դադարէր հիւանդներ գ ր ա ւ ե լ։ Ես ընդգծում եմ գ ր ա ւ ե լ բառը, որովհետեւ նա պարզ արտայայտում է իմ միտքը։

Իսկ միտքս այս էր։

Թագաժառանգի ներկայութիւնը մի առանձին չուք էր տալիս այդ տեղին, որ բարեկարգ դրութեան մէջ էր պահվում եւ որի վրա հոգ էր տարվում, եւ հիւանդները ապաւինում էին այդ վայրը Թագաժառանգի օրինակով դրդված։ Ուրեմն ես բոլորովին նկատի չեմ ունեցել Աբաստումանի կլիմայական յատկութիւնները հերքելու եւ նրան անպէտք համարելու, իբրեւ օդաբուժային կայարան։ Ես խօսել եմ միմիայն արտաքին (կլիմայականից դուրս) պայմանների մասին (բարեկարգութիւն, կառավարութեան խնամք)։ Եւ այդ տեսակէտից համեմատել եմ Կիսլովոդսկի հետ եւ ասել եմ, որ Աբաստումանը անկարող է մրցել նրա հետ։ «Թոքախտը բժշկելու համար, ասում է պ. բժշկապետը, բաւական չէ միմիայն կլիման, որքան էլ գերազանց լինի սա, այլ կարեւոր են նաեւ՝ համապատասխան սնունդ, կենսական պայմաններ, ճանապարհի յարմարութիւններ։ Այս տեսակէտից Կիսլովոդսկը առաւելութիւններ ունի»։

Սրանով պ. բժշկապետը իմ միտքը բոլորովին պարզում է։

Այո, հէնց այդ է.—եթէ Աբաստումանն էլ գտնուէր նոյն պայմանների մէջ, նա էլ կը գրաւէ հիւանդներ։ Աւելին կասեմ,—եթէ մեր Մանգլիսը, կամ Սարիղամիշը, կամ հէնց Դիլիջանը եւ ուրիշ ինձ անյայտ տեղեր նոյնպէս գտնուէին Կիսլովոդսկի պայմանների մէջ, նրանք էլ կը գրաւէին հասարակութիւն։

Բայց Կիսլովոդսկի ահագին առաւելութիւնը հէնց այն է, որ նա կամաց-կամաց դառնում է մի լաւ եւրոպական ձեւի կուրորտ, որտեղ հիւանդը գտնում է այն բոլոր զուարճութիւնները եւ յարմարութիւնները, որոնք այնքան անհրաժեշտ են ամեն հիւանդի, նաեւ թոքախտով հիւանդին, եւ որոնց վրա ահագին գումարներ են ծախսվում եւրոպական բուժավայրերում։

Աբաստումանը աղքատ է, իսկ հանքային ջրերի վրա ծախսված գումարները տարէցտարի աճում են։ Այսպէս 1883-ից մինչեւ 1895 թ. ծախսված է 2,898,347 ռուբլի, այսինքն տարեկան 241,529 ռուբլի, 1896-ին—289,876 ր., 1897-ին—297,630 ր., 1898-ին—292,387 ր., 1899-ին—332,148 ր.։ Այս գումարներից եթէ 1/4-ը գցենք Կիսլովոդսկին, կը տեսնենք, որ այդ կուրորտի վրա ամեն տարի ծախսվում է 80—90,000 ռուբլի։

Հետաքրքրական է նոյնպէս հետեւել բժիշկների թւի աճմանը, որը մօտաւորապէս ցոյց է տալիս, թէ հիւանդներն էլ աւելանում են։ 1875-ին այս ջրերում (4 տեղերում) պրակտիկայով պարապում էին միայն 20 բժիշկ, իսկ այժմ այնտեղ գալիս են 300 բժիշկ։

Կիսլովոդսկը կապված է երկաթուղային գծով Ռուսաստանի եւ Անդրկովկասի բոլոր գծերի հետ. այնտեղ շինված են հրաշալի կուրզալ (միակը մեր կուրորտներում), գեղեցիկ թատրոն, ահագին պարկ։ Կիսլովոդսկը հարուստ է գեղեցիկ շրջականերով, ուր տանում են հարթած ճանապարհներ։ Մի խօսքով հիւանդը կարող է ստանալ այստեղ ամեն տեսակ զուարճութիւններ։ Վերջապէս Կիսլովոդսկի մօտ գտնվում են ամբողջ Ռուսաստանում հռչակված հանքային ջրերը, ուր հաւաքվում են մօտ 20,000 եկուորներ Ռուսաստանի բոլոր անկիւններից։ Այդ բազդաւոր դրացիութիւնը ահագին կարեւորութիւն ունի, որովհետեւ ամեն մի հիւանդ հնարաւորութիւն ունի բազմակողմանի օգտվելու բնական եւ արուեստական բուժական առողջ պայմաններից, որոշ ժամանակ որոշ ձեւի բժշկութիւնն անելով։ Մեծ յարմարութիւն է այդ նոյնպէս մի ընտանիքի համար, որի մէջ, օրինակ, կան նուաղաբիններ, ռեվմատիկներ, ստամոքսային եւ լերդային հիւանդներ ու թոքախտաւորներ.—նրանցից ամեն մէկը տեղաւորվում է պատշաճաւոր կուրորտում եւ մի եւ նոյն ժամանակ չեն կտրում միմեանց հետ իրանց յարաբերութիւնները շնորհիւ կուրորտների մօտիկութեանը. (1/2—1 1/2 ժամվայ տարածութիւն կայ Պեատիգորսկի եւ միւս կուրորտների մէջ)։

Այս յարմարութիւնները, ի հարկէ, ոչինչ չեն աւելացնում Կիսլովոդսկին իբրեւ լեռնաբուժավայրի վրա, բայց յաճախողների համար նրանք յաճախ վճռողական նշանակութիւն ունեն։ Այս առաւելութիւններն եմ աչքի առաջ ունեցել, երբ գրել եմ, որ Աբաստումանը չէ կարող մրցել Կիսլովոդսկի հետ։

Անտարակոյս, եթէ Աբաստումանի կլիմայական պայմանները անհամեմատ գերազանցելի լինէին Կիսլովոդսկի կլիմայից, եթէ այնպիսի տարբերութիւն լինէր նրանց մէջ, ինչպէս օրինակ Աբաստումանի ու Թիֆլիսի մէջ, այն ժամանակ ուրիշ հարց էր. բայց այդ տեսակէտից էլ Աբաստումանը չէ կարող ընկճել Կիսլովոդսկը, ինչպէս ուզում էր ապացուցել բժ. Գօպաձէն, ասելով, «благодаря сочетанію сказанныхъ качествъ, съ нимъ не могутъ конкурировать Кисловодскъ и Боржомъ»։

Թէեւ, կրկնում եմ, ես իմ հաշուետուութեանս մէջ նկատի չեմ ունեցել կլիմայական պայմանները, սակայն, քանի որ դրանց վրա չեշտում են յարգելի պ.պ. Գօպաձէն ու Բաբալեանը, թող թոյլ տրվի մեզ մի փոքր համեմատութիւն բերել։

Վերցնում եմ յիշած բժիշկների առաջ բերած թուերը։

	Աբաստուման	Կիսլովոդսկ
Անձրեւային օրեր	84	80 (ըստ պաշտօնական
ուղեցոյցի		60—70)
Պարզ օրեր	86	84
Ամպոտ օրեր	89	118
Ձիւնային	51	31

Ուրեմն Աբաստումանում անձրեւային օրերը չորսով աւելի են (ըստ պաշտօնական ուղե-

որ դա իբրեւ նիւթ Շէքսպիրը գործածել փոխ է առել մի ուրիշ գրուածքից. բայց նոյն [illegible] հոգեբանական [illegible] է վերածել:

Բայց մի է, հոգեկան ինչ առանձնայատկութիւններ ունէր է արքայ Լիրը, որ իր զառամեալ [illegible]

Նա, ինչպէս [illegible]

[illegible] նակ աղջիկների Գօներիլի եւ Ռեգանի նենգամտութիւնը, որդիական սիրոյ լպիրշ կեղծիքը նկատելու, նոյնքան անընդունակ է կրտսերի՝ Կորդելիայի պարզութիւնը, անկեղծութիւնը եւ իսկական սէրը գնահատելու, որովհետեւ վերջինս «սիրում եւ լռում է», որովհետեւ նրա մէջ «սիրոյ կշիռը աւելի ծանր է քան թէ խօսքը», որովհետեւ նա «իր սիրտը շրթունքների վրա չէ կրում»: Կորդելիայի անկեղծութեան հետեւանքն այն է լինում, որ նա զրկվում է ժառանգութիւնից եւ ծերունի հօրից ամենախիստ անարգանքներ է վայելում:

Թագաւորի այս վարմունքը, նրա անարդարութիւն, միտմտութիւն եւ դիւրահաւատ լինելը, դառնում է անխուսափելի արհաւիրքների նախերգանքը: Հայնէն շատ սրտմիտ կերպով նկատում է, որ հէնց այս բաժանման տեսարանից սկսած «Լիրի բանականութեան մէջ լողում է մի աղօտ ամպ, որ կամաց կամաց խտանալով հոգեկան ամենամռայլ մթագնութեան պիտի փոխվէր»: Այս հոգեկան մթագնութիւնը արագընթաց թափով է վրա հասնում:

(Կը շարունակվի)

ՆԱՄԱԿ ՂԱՐԱՍՈՒ ԲԱԶԱՐԻՑ

Հոկտեմբերի 31-ին

Ով քիչ թէ շատ մօտից ծանօթանում է Ղրիմի լուսաւորչական եւ կաթօլիկ դաւանութիւններին պատկանող հայերի փոխադարձ յարաբերութեան հետ, նա դժբախտաբար գալիս է այն տխուր եզրակացութեան, որ նրանք իրար ազգակից եղբայրներ կոչվելուց շատ հեռու են: Ոչ թէ միայն երկու դաւանութիւններին պատկանող հասարակ դասակարգերը, այլ նաեւ այսպէս կոչված ինտելիգենտ եւ նոյն իսկ հոգեւորական դասակարգերը իրար հետ մտերիմ յարաբերութեան մէջ չեն: Բացարձակ սառնութիւն է տիրում նրանց մէջ:

Եթէ կայ մի դասակարգ, որի վրա է ընկնում այդ մի ազգութեան պատկանող ժողովրդին իրար մօտեցնելու եւ մտերմացնելու, նրա մէջ համերաշխութիւն ու սէր քարոզելու պարտականութիւնը՝ դա անկասկած հոգեւորական դասակարգն է: Սակայն ինչ կարելի է պահանջել մեր հոգեւորականներից, որոնց մեծ մասը ագէտ է եւ որոնք, ինչպէս ամեն տեղ, անձնական շահից, իրանց գրպանի օգտից դուրս ոչինչ չեն որոնում, իսկ ինչ վերաբերում է հայ-կաթօլիկ հոգեւորականներին, որոնք համարեա բոլորը Վենետիկից եկած վարդապետներ են եւ, թէեւ կրթութեամբ մերերից անհամեմատ բարձր են կանգնած, սակայն նրանք էլ միանգամայն առանձնացած, չէզոք կեանք վարելով, հասարակական խնդիրներից հեռու լինելով եւ մանաւանդ լուսաւորչական հայերի հետ համարեա խզած յարաբերութեան մէջ լինելով, ոչ թէ միայն չեն նպաստում երկու դաւանութիւններին պատկանող հայերի մտերմանալուն, այլ ընդհակառակը վատ օրինակ են դառնում կաթօլիկ հայերի համար:

Հայ-կաթօլիկ հոգեւորականների մէջ հազիւ են պատահում այնպիսի անձինք, որոնք առաջադէմ գաղափարների, լայն հայեացքների տէր լինելով՝ խէթ աչքով չը նայէին լուսաւորչականների վրա: Ղրիմի հայ-կաթօլիկ վարդապետների մէջ մենք միայն մի հատ այդպիսի անձն ենք ճանաչում:

Հոգեւորականների բռնած այդ դիրքը ի հարկէ ունենում է իր խոր ազդեցութիւնը մանաւանդ հասարակ դասակարգի վրա եւ աւելի եւս մեծացնում է այն վիհը, որ գոյութիւն ունի կաթօլիկ հայերի եւ լուսաւորչականների մէջ. հակառակ դէպքում ինչով կարելի է բացատրել այն սառնութիւնը, որ գոյութիւն ունի ազգակից, թէեւ տարբեր դաւանութեան պատկանող, հայերի մէջ. ինչով բացատրել այն, որ երբ, իբրեւ բացառութիւն, ամուսնութեան դէպք է պատահում տարբեր դաւանութիւններին պատկանող հայերի մէջ, երկու կողմն էլ խէթ աչքով են նայում այդ դէպքի վրա եւ վերջապէս ինչով բացատրել «պոչով» ու «պոչը կտրած» մականունների մինչեւ այժմ գոյութիւն ունենալը, որոնցով իրար մկրտում են լուսաւորչական ու կաթօլիկ հայերը:

Ի հարկէ միայն փոխադարձ սառնութեամբ:

Ց. Աբրահամեան

ՆԱՄԱԿ ԲԱԼԱԽԱՆԻՒՑ

Նոյեմբերի 2-ին

Օր չէ անցնում, որ լուրեր չը հասնեն մեզ սպանութիւնների եւ աւազակութիւնների մասին: Դեռ քանի օր չէ անցել, որ Զաբրատ կոչված մասում ճանապարհի միջին գլխատեցին մի անձնաւորութիւն, որի ով լինելը մինչեւ այժմ էլ չը պարզվեց: Այսօր դարձեալ նոյն տեղում սարսափելի կերպով վերջ են դրել մի ուրիշ անյայտի կեանքին. մորթելով կենդանու պէս՝ չարագործները կացնով կտրել են նրա գլուխը եւ ձեռքը, որպէս զի գաղտնի մնայ նրա ով ազգութեան պատկանելը: Ամեն օր ականատես ենք լինում եւ լսում՝ թէ այս ինչ մարդուն թալանել են, այն ինչ տան իբերը հաւաքեցին, տանտիրոջը վիրաւորեցին, պատուհանները կոտրատեցին, տանը քնածին սպանեցին, գիշերապահ պահապանին գնդակահար արին թալանելու արհեստանոցի իրերը եւ այսպէս անվերջ:

Անապահով այս դրութեան մէջ մարդիկ երեկոյեան ժամը վեցից ստիպված են մնել տուն, որովհետեւ անկարելի է մութ գիշերները անցուդարձ անել անզէն: Ինչպէս յայտնի է, Բարձրագոյն հրամանով այլ եւս իրաւունք չը կայ զէնք կրելու առանց թոյլտւութեան, բայց այստեղի թուրքերը եւ լեզգիները ամբողջապէս զարդարված են լինում գիշերները եւ նոյն իսկ ցերեկ ժամանակը զէնքով: Մոտիկ շրջաններում չարունակ բողոքներ են բարձրանում այս առիթով: Բալախանիի ոստիկանական ցածր պաշտօնեաների մեծ մասը կազմում են թուրքեր եւ լեզգիներ, քիչ բացառութեամբ ռուսներ, որոնք չրջիկ ոստիկաններ չեն, այլ զանազան մասերի պահպանող: Զաբրատի նման ընդարձակ մասում, ուր գտնվում են խոշոր գործարաններ եւ ուր բնակութիւնը բաւական խիտ է, օրը ցերեկով հարիւր մի տեսակ գործեր են կատարվում: Ոստիկանատունը գտնվում է Սաբունչու մի ծայրում, որտեղ հասնելու համար առնուազը մի ժամ է հարկաւոր. հսկող ոստիկանների թիւը երկուսից չէ աւելանում, այն էլ ցերեկով:

Ամենից շատ մեզ վրդովեցնում է նաւթարդիւնաբերողների խորհուրդի բռնած դիրքը. արդեօք նրան հետաքրքրում է այս ամենը. եթէ այո, ինչու չէ ձեռք առնում միջոցներ վերջ տալու այս ամենին. մի՞թէ չէր կարելի աւելացնել ոստիկանների թիւը, ոստիկանատները մօտեցնել եւ մի քանիսով աւելացնել, պահանջել որ ոստիկանական բաժնի ստորին ծառայողները բոլորը ռուսներից լինեն: Այդ խորհուրդը, որ հարիւր հազարներ է ծախսում մարդկանց դրութիւնը բարելաւելու, յանկարծ աչքաթող է անում ամենամեծ չարիքը, որի շնորհիւ մարդիկ ճնշված դրութեան մէջ են:

Շուտով պիտի կայանայ նաւթարդիւնաբերողների ժողովը. արդեօք մեր դրամատէրերը կը մտածեն այդ հարցի մասին էլ ձայն բարձրացնել: Բայց խօսել դեռ բաւական չէ, պէտք է գործով էլ ցոյց տալ: Մենք հաւատացած ենք, որ նաւթարդիւնաբերողներին քաջ յայտնի է, թէ ինչ դրութեան մէջ է Բալախանին, չէ՞ որ նրանց էլ հանգիստ չեն տալիս: Գամ մօտ եմ, որ նորերս մի մեծ ընկերութեան նաւթահորում մեքենայի օգնութեամբ բարձրացրել են բանւորին վիշկայի վերեւը ու կողոպտել բոլոր հարկաւոր իրերը:

Հաւատացած լինելով, որ նաւթարդիւնաբերողների առաջիկայ ժողովում կը լինեն մարդիկ, որոնց ուչքն ու միտքը զբաղված չի լինի միայն դրամական տագնապով եւ նաւթի ապագայ կատարելիք դերով, կը նուիրեն իրանց մի ժողովը այս հարցին եւ կառավարութեան հետ միասին միջոցներ ձեռք կառնեն վերջ դնելու չարագործութիւններին:

Ն. Տէր-Ղազարեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Շուշի, հոկտեմբերի 28-ին

Թոյլ տուէք դիմել Պետերբուրգի հայ ուսանողներին եւ հարցնել,—դուք համաձայն էք «մի դիմաց Պետերբուրգի հայ ուսանողութեան» Լ. Սաֆարեան ստորագրութեամբ «Մշակի» № 235-ում տպված նամակի հետ:

Այդ նամակում, աչքի առաջ ունենալով հայ ուսանողութեան անունը, նրա բարոյական պրեստիժը եւ այլն՝ լիակատար իրաւունքով ձեր ներկայացուցիչ յօդուածագիրը զզուշացնում է հասարակութեանը եւ յանուն Պետերբուրգի հայ ուսանողութեան տրված երեկոյթները, ներկայացումները եւ այլն՝ համարում է խաբեբայութիւն, ուրեմն եւ նրանց կազմակերպողներին՝ խաբեբաներ:

Մինչեւ այդտեղ շատ լաւ, հիանալի:

Բայց նամակի վերջն աւելացված են հետեւեալ տողերը. «Ինչ վերաբերում է անցեալ ամառ Շուշում կայացած երեկոյթին, որի կազմակերպողը եղել է մի ոմն Ղազար Տէր-Ղազարեանց, մենք դարձեալ ոչինչ չը գիտենք, եւ ուսանողական կասսան ոչ մի կոպէկ չէ ստացել այդ երեկոյթի արդիւնքից»:

Այս խօսքերից պարզ երեւում է, որ պ. յօդուածագիրը՝ ուրեմն եւ դուք, պ.պ. ուսա-

---

ցոյցի նոյն իսկ 24—14-ով) եւ այնտեղ 20 օր աւելի ձիւն է նստում, քան Կիսլովոդսկում: Դրա փոխարէն Աբասթումանում պարզ օրերը երկուսով աւելի են, իսկ ամպոտ օրերը 29-ով պակաս:

Միջին թւով Աբասթումանում տեղացող անձրեւը կազմում է մի չերտ 603 միլիմետր, իսկ Կիսլովոդսկում—565 միլիմ., որ նշանակում է, թէ Աբասթումանում մի քիչ աւելի խոնաւութիւն կայ. ամպայնութիւնը Աբասթումանում 5,1, իսկ Կիսլովոդսկում 5,6, ուրեմն Կիսլովոդսկի երկինքը աննշան չափով աւելի ամպամած է:

Ջերմութեան վերաբերմամբ ցաւում եմ, որ մանրամասն թւեր չունեմ ձեռիս տակը, սակայն ձմեռվայ 3 ամիսներում գոնէ (նոյեմբ. դեկտ. եւ յունվ.) Կիսլովոդսկում մի քիչ աւելի տաք է:

Մնում է քամիների արագութիւնը: Աբասթումանում քամու միջին արագութիւնը—1,3 մետր է մի վայրկեանում, իսկ Կիսլովոդսկում 1,7. Սակայն նկատենք, որ այդ 1,7 մ. մեծ քամի չէ, յամենայն դէպս Կիսլովոդսկի քամիները յաճախակի երեւոյթ չեն. 1083 օրերից 814-ը նկատված են իբրեւ հանդարտ: Վերջապէս Դավօսում, Արօզայում եւ Լէյզինում էլ քամիները աւելի արագընթաց են քան Աբասթումանում (ըստ Գօպաձէի) եւ դա չէ խանգարում նրանց առաջնակարգ օդաբուժարաններ լինել:

Աւելի մեծ կարեւորութիւն ունի արեւային ժամերի թիւը: Կիսլովոդսկում (ըստ Свлотовскій-ի) արեւային ժամերի թիւը հասնում է 2640: Եթէ ենթադրենք, որ դա մի բացառիկ տարի էր, վերցնենք 2000 օր. դարձեալ կանի միջին թւով օրական 5,5 ժամ: Ջմերային ամիսները (սեպտ. մինչեւ մարտ) նոյնպէս մօտ 5, 5, ժամ, եթէ հաշւի առնենք ամենախիստ ձմերային ամիսները (դեկտ. յունվ. եւ փետր.) կը ստանանք դարձեալ օրական 4 ժամից աւելի, որը շատ բարձր է Աբասթումանի արեւից (միայն 3. 3 ժ.):

Կիսլովոդսկում տարվայ մէջ առաւօտից-երեկոյ արեւը կանգնած է լինում 150 օր, իսկ 191 օր 8 ժամ է լուսաւորում: Այս տեսակէտից նա ոչ միայն Աբասթումանից անհամեմատ բարձր է, այլ եւ Դավօսից, որտեղ միայն 62 արեւային օրեր կան եւ նոյն իսկ Արօզայից (76 օր). բժ. Սկլօտովսկի 27 տարի ապրել է Կիսլովոդսկում եւ յայտնում է, թէ տարվայ մէջ երբէք այդ կուրօրտը երկու օր չարունակ առանց արեւի չի մնացել: Նա ասում է. «Կիսլովոդսկ (արեւաշատութեան տեսակէտից) միջին տեղն է բռնում միջին Իտալիայի եւ կենտրոնական Սպանիայի մէջ»:

Աւելորդ է բացատրել արեւի առաջին դերը թոքախտաբուժութեան մէջ:

Այս կլիմաչափական թւերը առաջ բերելով, պէտք է առնել, որ նրանք գիտված են Կիլօվօդսկի ամենացած տեղում, գետի ափին, «առօղջի ծառուղիում», որը բժշկապետ Բաբայեանը իրաւացի կերպով համարում է իբրեւ՝ ամենախոնաւ տեղը: Հասկանալի է, որ բարձրերում, որտեղ իսկապէս եւ ապրում են թոքախտաւորները (օր. նոր ամարանոցները, որոնք շուտով իսկական Կիսլովոդսկ քաղաք պիտի դառնան), Կիսլովոդսկի կլիմայական բարեմասնութիւնները աւելի ըելիեֆ կերպով կը ներկայանան:

Այսպիսով կլիմայական տեսակէտից եւս Կիսլովոդսկը կարող է մրցել Աբասթումանի հետ:

Մնում է օզօնը, որը շատ է Աբասթումանի օդի մէջ, բայց այս տարի Կիսլովոդսկում արած հետազօտութիւնները ցոյց տուեցին, որ այնտեղի օդի մէջ եւս մեծ տոկոսով օզօն կայ, այնչափ մեծ, որ «Նոր վիլլաների» լեռնադաշտի վրա, մարդ երբեմն օզօնի հոտ է առնում:

Մի կուրօրտի ապագան որոշվում է արած բարեկարգութիւնների ծաւալով (ծախսած փողի չափով) եւ յաճախողների թւի աճումով:

Մենք խօսեցինք առաջինի մասին: Յաճախողների թիւը պարզ է, որ չէ աւելանում [illegible] կոսով աճում է եւ Կիսլովոդսկի հիւանդների թիւը: Ճիշտ է, յաճախողները ամենքը հիւանդներ չեն, այլ բազմաթիւ հարուստներից շատերը իրանց ընտանիքը ղրկում են այս ջրերը իբրեւ ամարանոց, բայց այդպիսիները կան եւ Աբասթումանում: Կիսլովոդսկ շատ յաճախում են նոյնպէս կրծքային հիւանդներ: Ցաւում եմ, որ ոչ պ.պ. Գօպաձէն ու Բաբայեանը դրանց մասին թւեր չունեն, ոչ ես:

Գալով բժշկապետի այն խօսքերին, թէ հանգուցեալ թագաժառանգը իրան ամենից լաւ էր զգում Աբասթումանում, դրա դէմ ես չեմ վիճի, բայց կասեմ, որ նա արտակարգ պայմաններում էր ապրում: Ջեմ հերքի եւ այն, որ շատ թոքախտաւորներ այնտեղ առողջացել են, ինչպէս գուցէ առողջացել են եւ Մանգլիսում, եւ Դիլիջանում, եւ Սարիղամիշում, եւ Վրաստանի հրաշալի լեռնավայրերում, եւ Կիսլովոդսկում: Մինչեւ անգամ Սարիղամիշում (ըստ Վօսկրեսենսկիի) առողջացողների թիւը աւելի է: Աբասթումանի հիւանդներից առողջացել են կատարելութիւն են ստացել թոքախտի սկզբնական շրջանում 70%, երկրորդ աստիճանում—40%, այն ինչ Սարիղամիշում 87,5%, եւ 72,7%:

[illegible] ժարան էլ երեւի եկող տարի կը կառուցվի Կիսլովոդսկում (350,000 րուբլի արժողութեամբ):

Պէտք է ասած, որ իմ հաշուետւութեան մէջ ես ուզեցի (խոստովանում եմ կարուկ ձեւով) բողոքել պ. Գօպաձէի այդ միակողմանի յափշտակման դէմ, որի շնորհիւ դուրս եկաւ, որ Աբասթումանը միակ կուրօրտն է: Բժ. Բաբայեանը ուղղում է ասելով, որ Աբասթումանը ալպեան կուրօրտ է, իսկ Կիսլովոդսկը ներքալպեան, որ երկուսն էլ իրանց տեղն ունեն:

Ցաւով եմ, որ սրանով պարզվում է թիւրիմացութիւնը, եւ ես եւս փակում եմ բանակռիւը, ինչպէս անում է բժշ. Բաբայեանը, որի հեղինակաւոր ձայնը ցանկալի է լսել այսպիսի կարեւոր խնդիրներում:

Բժշ. Վ. Արծրունի

նոդներ—սիի ոմն Ղազար Տէր-Ղազարեանցին» ձեռնամուխ էլ խարբերդ, որ յանուն ուսանողութեան երեկոյի է սարքում եւ ձեր [illegible]

[illegible]

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկ, Նոյեմբերի 6-ին, Թիֆլիսի Նահանգական դատարանի 2-րդ բաժանմունքում նշանակված էր [illegible] Զ. Զաւիօլովսկու դատը [illegible] Ա. Տէր-Ներսէսեանի դէմ, որին պ. Զաւիօլովսկին մեղադրում էր զրպարտութեան մէջ. Մեղադրեալ Ա. Տէր-Ներսէսեանը հիւանդութեան պատճառով չէր եկել, չէին եկել նաեւ կանչված 19 վկաները 16-ից. Դատարանը [illegible] Ա. Տէր-Ներսէսեանին. Պ. Զաւիօլովսկու հաւատարմատար Միկելաձէ. Մանրամասնութիւնները վաղը։

—

Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսի մօտ [illegible]

—

Շուշի, Նոյեմբերի 3-ին [illegible]

—

Տեղական վրացի [illegible] «Новое Обозрѣніе» [illegible]

Թիւն յանուն Ս. Նունէի, Վրաստանի լուսաւորչուհու։ Ընկերութեան նպատակը պէտք է լինի վերանորոգել վրաց հին, աւերված եկեղեցիները, պահպանել այժմ գոյութիւն ունեցողները եւ հիմնել եկեղեցիներին կից ուսումնարաններ արհեստների եւ գիւղատնտեսական բաժանմունքներով։ Ընկերութեան կանոնադրութիւնը շուտով կը ներկայացնվի կառավարութեան հաստատութեանը։

—

Երկրագործութեան եւ պետական կալուածների մինիստրութիւնը շուտով պետական խորհրդի քննութեանը կառաջարկէ մի օրինագիծ, որով տահմանվում են այգեգործութեան ինստրուկտորների եւ տեխնիկների պաշտոններ։ Բացի սրանից, համաձայն այս օրինագծի, իւրաքանչիւր տարի երկրագործութեան մինիստրութեանը տրվում է որոշ քանակութեամբ գումար, որով մինիստրութիւնը գնում է տընկելու ծառերի մեծ պաշար եւ ապա գնածը վաճառում այգեգործներին ձեռնտու պայմաններով։

—

Ռէալական դպրոցներն աւարտած երիտասարդներին Պետերբուրգի զինուորական-բժշկական ակադեմիայում ընդունելու պայմանները այժմ արդէն որոշված են։ Առաջիկայ 1902 Թւականի սեպտեմբեր ամսից այդ երիտասարդները կընդունվեն ակադեմիայի առաջին կուրսը այն պայմաններով, որոնցով ընդունվում են գիմնազիաներում հասունութեան վկայականով աւարտածները, այն տարբերութեամբ միայն, որ ռէալական դպրոցներում աւարտածները պէտք է քննութիւն բռնեն ակադեմիայում լատիներէն լեզուից գիմնազիայի 4-րորդ դասարանի ծրագրով։ Քննութիւնը պէտք է նըրանք տան ակադեմիա մտնելիս. ցանկացողները կարող են եւ յետաձգել քննութիւնը ու տալ նրան ուսումնական տարվայ ընթացքում, սակայն այն անձինք, որոնք ուսումնական տարվայ վերջում տուած չեն լինի պահանջված քննութիւնը, կարձակվեն ակադեմիայից։

—

Պետերբուրգի դատաստանական պալատում, ինչպէս հաղորդում է «Рус. Вѣд.» լրագիրը, մօտ օրերումս քննվում էր—«Недѣля» շաբաթաթերթի սեփականութեան իրաւունքի գործը, որի էութիւնը հետեւեալն է. «Недѣля» շաբաթաթերթի խմբագիր-հրատարակիչ Վ. Պ. Գայդէբուրով, նրա մայր Ե. Գայդէբուրովա, Պ. Գայդէբուրով եւ Ն. Գայդէբուրովա առաջարկել էին իրանց կողմից ընտրած միջնորդ դատաւորներին՝ Պանտէլէյմոնովին, Մանասէինին եւ Աննենսկուն վճռել «Недѣля»-ի սեփականութեան իրաւունքի վէճը, որ ծագել էր նրանց մէջ։ Միջնորդ դատաւորները, քննելով գործը, վճռեցին, որ Վ. Պ. Գայդէբուրով վճարէ յօգուտ իր մօր, եղբօր եւ քրոջ 60,000 ռուբլի։ Նահանգական դատարանը որոշել էր ի կատար ածել միջնորդ դատարանի վճիռը, բայց դատաստանական պալատը վճռեց բեկանել նահանգական դատարանի որոշումը եւ ոչնչացնել միջնորդ դատարանի վճիռը։

—

Մեզ խնդրում են յայտնել, որ այսօր, չորեքշաբթի, Նոյեմբերի 7-ին, տեղի կունենայ մի նոր ընկերութեան նախնական նիստը Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան դահլիճում երեկոյեան 7 ժամին։ Ընկերութեան նպատակն է ուսումնասիրել Թիֆլիսի նահանգը տնտեսական, կենցաղավարական եւ վիճակագրական կողմերից։ Կարող են մասնակցել եւ կողմնակի անձինք։

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են. «Լազարեան ճեմարանի, Մոսկվայի եւ Պետերբուրգի հայոց եկեղեցիների հիմնադիր Յովհաննէս Լազարեանի մահվան հարիւր տարվայ տարեդարձի օրը, հոգեհանգիստ կատարվեց հանգուցեալի գերեզմանի վրա։ Ամբողջ հայ ուսանողութիւնը ներկայ էր գտնվում, չը նայած որ լի օր էր։ Ուսանողներից մէկը ճառ կարդաց։ Ճառի մէջ շատ գեղեցիկ էր նկարված Լազարեանների կատարած դերը հայկական կեանքում։ Երբ ճառախօս ուսանողը վերջացրեց իր ճառը, մի ուրիշ ուսանող մօտեցաւ հանգուցեալի գերեզմանին եւ մի չքեղ արծաթեայ պսակ դրեց Պետերբուրգի հայ ուսանողութեան կողմից։ Իշխանուհի Աբամէլիք—Լազարեան, որ արարողութեան ներկայ էր, սաստիկ զգացված էր երեւում այդ դէպքից։ Հետեւեալ օրը իշխանուհին հազար ռուբլի նուիրեց ուսանողութեան ի յիշատակ հանգուցեալի։ Գաղութի մեծամասնութիւնը բացակայ էր։ Պետերբուրգի հայ գաղութը նորից ապացուցեց, որ զգեստով է միայն եւրօպացիներին նման—արտաքինով։ Այդ օրը Լազարեան շիրմի առաջ այստեղի հայերը ամբողջ ազգի ներկայացուցիչների դերում պիտի լինէին։

—

ԳՕՐԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Կիրակի, Նոյեմբերի 4-ին, այստեղ հանդիսաւոր կերպով բացվեց քաղաքային բուժարանը։ Բացման ներկայ էին թէ պաշտօնական անձինք եւ թէ խուռն հասարակութիւն. բոլորն էլ միատեսակ ուրախ էին, որ վերջապէս բացվեց այն հիմնարկութիւնը, որին գօրեցիները տարիների ընթացքում սպասում էին։ Աղքատ դասակարգը ձրի կօգտվի բուժարանից եւ կը ստանայ ձրի դեղեր, իսկ ունեւորները կը վճարեն 30 կոպէկ մուտքի համար եւ դեղերն էլ իրանք կը գնեն դեղատնից։ Այս ամենը շատ հրաշալի է, բայց մի անյարմարութիւն ունի բուժարանը, քաղաքի կենտրոնից շատ է հեռու»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Berliner Tageblatt» լրագրում տպագրված է Միդհատ-փաշայի որդու նամակը, ուղղըված կոմս Բիւլովին, որի մէջ նա խնդրում է գերմանական կանցլէրին աշխատել րէֆորմներ մտցնել Թիւրքիայի ներքին գործերի մէջ։ Այդ նպատակին կարելի է հասնել Գերմանիայի բարեկամական միջամտութեամբ, որը այսպիսով հնարաւորութիւն կունենայ գործով ապացուցանելու իր բարեկամութիւնը եւ կը նպաստէ Թիւրքական պետութեան վերածնութեանը։

—Էրզրումի երկրաշարժի մասին տեղեկութիւններ ենք կարդում եւ «Новости» լրագրում։ «Մօտ օրերումս, ասված է այդ լրագրում, Էրզրումում տեղի ունեցաւ երկրաշարժ։ Աւերված են մի քանի տներ. վնասներ կրել է եւ մի տուն, որ պատկանում է օտարերկրեայ հիւպատոսութիւններից մէկին։ Դժբաղդ դէպքեր մարդկանց հետ չը պատահեցին, բայց ազգաբնակութիւնը սաստիկ վախեցած է»։

—Լօնդօնից հաղորդում են «Mémorial Diplomatique» լրագրին, որ անգլիական կառավարութիւնը վերջին ժամանակ եռանդով խորհուրդ էր տալիս սուլթանին վերջ դնել ֆրանս-թիւրքական տարաձայնութեանը։ Այժմ Թիւրքիայի եւ Անգլիայի մէջ նկատելի է շատ սերտ մերձեցում եւ դրա հետ միասին Գերմանիայի ազդեցութեան նուազում Կ. Պօլսում։ Բ. Դուռը շատ զարմացած եւ վիրաւորված է, տեսնելով, որ անմիջապէս գերմանական Թագաժառանգի պատւին սուլթանի կողմից տըւած հանդէսներից յետոյ, Գերմանիան չօգնեց փադիշահին։ Անգլիան կարողացաւ այդ դրութիւնից օգուտ քաղել եւ այժմ շատ նկատելի է, որ Կ. Պօլսի անգլիական դեսպանի ձայնը շատ աւելի մեծ նշանակութիւն ունի Թիւրքիայի մայրաքաղաքում, քան գերմանական դեսպանինը։ Անգլիական ազդեցութեան սաստկանալը, անշուշտ, նշանաւոր հետեւանքներ կունենայ Արեւելքում, մանաւանդ Կուէյտի, Պարսկական ծոցի եւ Ադէնի շրջանի համար։

—«Autorité»-ին գրում են Կ. Պօլսից, թէ քրդական բէյ Շէրիֆ-աղայի սպանութիւնը Մուշի սանջակում կատարել է մի հայ աղջիկ, Եսթեր անունով, որին սպանվածը անխիղճ կերպով բռնաբարել է։ Քրդերը կամենալով լուծել Շէրիֆ-աղայի սպանութեան վրէժը, այրեցին եւ աւերեցին շատ հայ գիւղեր։ Շէրիֆ-աղան սպանվեց գիշերը սրով, իր անկողնում, վրանի մէջ։ Եսթերի երկու եղբայրները դուրս բերին նրա դիակը վրանից եւ գցեցին Մօկունք գիւղի մօտ։ Սպանող աղջիկը խոստովանեց իր յանցանքը, բայց չը նայելով այս խոստովանութեանը, 50 հայեր, որոնք բոլորովին անմեղ էին, ձերբակալվեցին եւ բանտ գցվեցին, որտեղ նրանցից 7-ը խեղդամահ եղան. խեղդվածների թւում էին եւ սպանող աղջկայ երկու եղբայրները։

—«Indépendance Belge» լրագրի Կոպէնհագէնի թղթակիցը հաղորդում է, թէ հօլլանդական բանւորների պատգամաւորները, Դանիայում անաջող փորձ անելուց յետոյ՝ գրաւելու դանիական բանւորներին՝ անգլիական նաւերի դէմ հալածանք յարուցանելու համար, ուղեւորվեցին Շվէդիա, բայց այնտեղ էլ բանուորական միութիւնները բացասաբար վերաբերվեցին նրանց առաջարկութեանը։ Այս երեւոյթը բացատրվում է նրանով, որ ագիտացիայի համար ընտրած րօպէն չափազանց անյարմար էր։ Սկանդինաւեան թերակղզում այժմ բանւորների ահագին բազմութիւն անգործ է մնացել, այնպէս որ հօլլանդական պատգամաւորների առաջարկութիւնը գործնականապէս անհնար էր իրագործել։ Չը նայելով այս անաջողութիւններին, հօլլանդացիները չեն վհատում. նրանք իրանց յոյսը դրել են Ամերիկայի բանւորների վրա, որոնց մէջ իրլանդացիները, Անգլիայի թշնամիները, ահագին թիւ են կազմում։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

5 Նոյեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Նոյեմբերի 5-ին Ցարսկօէ Սելօ վերադարձան Թագաւոր Կայսրը եւ Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆեօդորօվնա Օգոստափառ Դուստրների հետ, Նորին Բարձրութիւն Թագաժառանգ Միխայիլ Ալէքսանդրօվիչ եւ Մեծ-Իշխան Նիկօլայ Նիկօլաեվիչ։

Նոյեմբերի 5-ին արտասահմանից Ցարսկօէ Սելօ վերադարձաւ Մեծ-Իշխան Պավէլ Ալէքսանդրօվիչ։

Նոյեմբերի 5-ին Պետերբուրգ վերադարձան զինուորական եւ ներքին գործերի մինիստրները,

ՏԻՒՄԷՆ։ Սաստիկ հալհլոց է. ձիւնը հալվել է, անձրեւ է գալիս։

ՍԵՎԱՍՏՕՊՕԼ։ Պտուղների բերքը յատկութեամբ վատ է, քանակութեամբ—շատ։ Գները ստորական են։

ՄՕՍԿՎԱ։ Նոյեմբերի 5-ին ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը այցելեց ներվային հիւանդների հիւանդանոցը Դեվիչե Պօլէ կոչված տեղում եւ համալսարանական տէրապէվտիքական ու վիրաբուժական հիւանդանոցները։ Մինիստրը շրջեց հիւանդանոցի սենեակները, մառանը եւ լաբարանը, որտեղ նրան ցոյց տուին երկու հիւանդի, որոնք ենթարկված էին վիրաբուժական անդամատութեան եւ որոնք հիւանդ են կերակրափողի քաղցկեղով, նայեց անբուժելի ներվային հիւանդների բնակարանները, անցաւ համալսարանական եկեղեցին եւ ապա նայեց Ռումեանցեվի թանգարանը, որտեղ նրան ցոյց տուին թանգարանի շինութեան ընդարձակման նախագիծը։ Թանգարանում մինիստրը նայեց հին դրամների ժողովածուները, Դօլգօրուկօվի դահլիճը եւ ծանօթացաւ ընթերցարանի հետ՝ հարց ու փորձ անելով գրքեր տալու վերաբերմամբ սահմանված կարգ ու կանոնի մասին։ Մինիստրը ողամարդկանց բնակարանները շատ նեղ գտաւ։

«Կալիչ» առեւտրական տան հաւատարմատար Վէսէլէվիչ փախաւ երեքհարիւր հազար ռուբլի եւ անյայտացաւ։ Վէսէլէվիչ արտասահման անցնելու նախընթաց օրը ձերբակալվեց խուզարկու ոստիկանութիւնից։ Դրամը վատնելու պատճառն այն է, որ Վէսէլէվիչ թուղթ էր խաղում կլուբներում։

Նոյեմբերի 5-ին մայրաքաղաքի հաշտարար դատաւոր Սմիրնովի դատասենեակում, նիստի ժամանակ, դատաւորի սեղանին մօտեցաւ մի գիւղացի եւ յանդգնութեամբ հարցրեց, թէ երբ վերջապէս կը քննվի նրա գործը։ Չը բարձրացնելով գլուխը թղթերից՝ դատաւորը պատասխանեց. «Ձեզ կը կանչեն»։ Այդ ժամանակ գիւղացին հանեց գրպանից մի քար եւ խփեց դատաւորի գլխին։ Արիւնը հոսեց գլխի պատռվածքից եւ թափվեց թղթերի վրա։ Հասարակութիւնը բռնեց գիւղացուն, որ աշխատում էր թագնվել։ Իսկոյն եկան ոստիկանութիւնը, բժիշկը եւ պրօկուրօրի օգնականը։ Ձերբակալվածի ազգը Կիսելեօվ է, 40 տարեկան. յանցանքի պատճառը վրէժխնդրութիւնն է նրա համար, որ դատաւորը դատապարտել է նրան չորս ամսվայ բանտարկութեան մանր գողութեան համար։ Վէրքը թեթեւ դուրս եկաւ։

ԽԱՐԿՕՎ։ Հանքագործների այս օրվայ նիստի մէջ որոշվեց միջնորդել ներքին գործերի եւ ֆինանսների մինիստրների առաջ, որ այդ մինիստրութիւնները լիազօր անձինք ուղարկեն հանքագործների համաժողովին մասնակցելու համար, համաժողովի մշակած ծրագիրը հանքային բանւորների փոխադարձ ապահովութեան վերաբերմամբ մինիստրութիւնների պահանջների հետ համաձայնեցնելու նպատակով։

ԼՕՆԴՕՆ։ Պաշտօնական թւերին նայելով անգլիացիներից Բրօկսպրոյտի մօտ տեղի ունեցած վերջին կռւի ժամանակ սպանված են 9, վիրաւորված են 10 եւ գերի են առնված 64 հոգի։ Բոլոր գերիները, բացի մի պօրուչիկից, արձակված են։

6 Նոյեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Կայսերական պալատի մինիստրը երկու շաբաթով ուղեւորվեց արտասահման։

ԲԵՐԼԻՆ։ Տրանսվաալեան դեսպան Լէյդս հաղորդեց լրագիրներից մէկի թղթակցին, թէ նրա մնալը Բեռլինում քաղաքական նշանակութիւն չունի։ Պատերազմը կարող է շարունակվել դեռ էլի շատ տարիներ, որովհետեւ հարցը բօէրների ազատութեան մասին է։ Բօէրները այժմ աւելի զօրեղ են, քան առաջ, որովհետեւ նրանց միջից դուրս եկան անյուսալի տարրերը եւ բօէրական զօրքը այժմ աւելի լաւ է կազմակերպված։ Խաղաղութիւնը կարող է առաջարկվել միայն Անգլիայի կողմից, որովհետեւ բօէրները հաստատապէս վճռել են երբէք չը հրաժարվել իրանց պահանջից անկախութեան վերաբերմամբ։ Եւրօպայից բօէրները ոչ մի աջակցութիւն չեն սպասում։

ՊԱՐԻԶ։ Պատգամաւորների ժողով։ Էստուրնէլ մտցնում է մի առաջարկ, որով չինական փոխառութեան գումարը որոշվում է այնքան, որքան պահանջում է կառավարութիւնը, այսինքն 265 միլիօն, մինչդեռ մասնաժողովը այդ գումարը հասցրել է 210-ի։ Մասնաժողովի զեկուցանող Գուբբար պաշտպանում է մասնաժողովի առաջարկութիւնը. «Ֆրանսիան չը պէտք է բռնէ Չինաստանի տեղը, քանի որ հարցը ֆրանսիական ընկերութիւններին եւ միսիաներին վարձատրութիւն տալու մասին է», ասում է Գուբբար։ Բէրտլօ կարծիք է յայտնում յօգուտ Էստուրնէլի առաջարկութեան. նոյնը ասում է եւ Րիբօ, ապացուցա-

նելով, որ Ֆրանսիային անհրաժեշտ է շարունակել աւանդական քաղաքականութիւնը Արեւելքում։ Վիճաբանութիւնների շարունակութիւնը յետաձգվեց հետեւեալ օրվան։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Աւագ-քարտուղար Գէյ եւ անգլիական դեսպանը ստորագրեցին Նիկարագուայի ջրանցքին վերաբերեալ պայմանագիրը։

ԲՈՒԴԱՊԷՇՏ։ Մինիստր-նախագահ Սէլլ պատգամաւորների ժողովում մի երկար ճառ արտասանեց երեքպետեան դաշնակցութեան Թշնամիների պնդումների դէմ։ Մինիստր-նախագահը մանրամասնաբար բացատրեց երեքպետեան դաշնակցութեան նշանակութիւնը, ապացուցանելով, որ այդ դաշնակցութիւնը ապահովեց երեք պետութիւններից իւրաքանչիւրին աւելի մեծ չափով զօրութիւն եւ անվտանգ դրութիւն, քան այդ կարող էր անել որ եւ է ուրիշ դաշնակցութիւն։ «Բացի դրանից,—շարունակեց ճառախօսը—դաշնակցութիւնը այն բնաւորութիւնն ունի, որ ամենեւին հակառակ չէ ուրիշ պետութիւնների հետ համաձայնութեան գալուն։ Թէպէտ եւ Անգլիան չը միացաւ այս դաշնակցութեանը եւ չի էլ միանայ՝ այնտեղ տիրող տրադիցիաների պատճառով, բայց եւ այնպէս նա հակված է երեքպետեան դաշնակցութեան կողմը։ Ապա դաշնակցութիւնը մեզ հնարաւորութիւն է տալիս, որքան գործը վերաբերում է այն շահերին, որոնց չէ հետեւում երեքպետեան դաշնակցութիւնը Բալկանեան Թերակղզում, միջազգային խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար գործել Ռուսաստանի հետ միասին՝ ի նկատի ածելով Բալկանեան պետութիւնների ազատ զարգացումը։ (Հաւանութեան նշաններ աջակողմից)։

ԲԱԳՈՒ։ Նոյեմբերի 4-ին արքունական 6-րդ հողաբաժնի վրայ, Բիբի-Էյբաթում, որ պուդը հինգ կոպէկով վերցրել է Բագուի նաւթային ընկերութիւնը, հսկայական շատրվան խփեց, որ մօտ մի միլիոն պուդ նաւթ է տալիս օրական։ Ամբողջ հողաբաժինը եւ մերձակայ գործարանները ծածկված են նաւթով եւ, երկրից խուսափելու համար, նրանց մէջ աշխատանքները դադարեցրած են։ Թափված նաւթը առ այժմ հաւաքվում է Նոբելի պահեստներում։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Նոյեմբերի 4-ին բացվեց միջնակարգ գիւղատնտեսական-անտառագիտական ուսումնարանը պետական գանձարանի եւ զեմստվոյի հաշւով։

ԲԵՐԼԻՆ։ Կայսրը գնաց նաւապետական անձնական ընկերութեան գլխաւոր ժողովը եւ խորհրդակցութեան ժամանակ ճառ արտասանեց նաւերի վրայ Թնդանօթներ դնելու գործի զարգացման վերաբերմամբ։ Օրինով պաշտօնական օրինակները, կայսրը ժամանակայց արեց պաշտպանողական եւ յարձակողական ռազմավարութեան տարբերութիւնը եւ ուշադրութիւն հրաւիրեց այն բանի վրայ, որ գերմանական յարձակողական ռազմավարութիւնը համար գերմանական նաւերի նորագոյն սիստեմ աւելի համապատասխան է եւ բաւարարութիւն է տալիս շատ պահանջներին։ Գերմանական նաւատորմը միշտ աւելի մեծ նշանակութիւն կը տայ Թնդանօթներին, քան զրահներին։

ԱԹԷՆՔ։ Սալոնիկից ստացված տեղեկութիւններով, Այվալի նահանգապետը առաջվայ նման հրաժարվում է գործադրել յոյն. Թիւրքական հիւպատոսական նոր դաշնագիրը, որը, համաձայն մեծ պետութիւնների դեսպանների միջնորդ դատարանի որոշման, պէտք է օրէնքի ույժ ստանար։ Այդ նահանգապետը բանի մրտնում է քրիստոնեաների տները եւ հրամայում է կամայական ձերբակալութիւններ անել։ Մօտ 1,500 յունական հպատակներ մնացել են առանց պաշտպանութեան, որովհետեւ յունական հիւպատոսները չեն կարողանում հարկադրել նահանգապետին, որ անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնի։

ՏԱՆԱՆԱՐԻՎԱ։ Այն արշաւախմբին, որ ուղարկված էր կղզու չը նուաճված մասը, Մանդուրատէ գետի արեւմտակողմը, աջողվեց քշել ապստամբներին դէպի ծովափը։ Ապստամբների պետը հնազանդութիւն յայտնեց։ Ֆրանսիացիներից սպանվեցին մի կապիտան եւ մի պօրուչիկ. այն օֆիցերը, որ արշաւախմբի գլուխ էր կանգնած, վիրաւորված է։

ՍՕՖԻԱ։ Պատգամաւորների ժողովը երրորդ ընթերցանութիւնից յետոյ ընդունեց իշխանին ներկայացվելիք ուղերձը, որի մէջ գոհութիւն է յայտնվում կառավարութեանը այն բանի համար, որ նա հոգս է տանում լաւ յարաբերութիւններ պահպանելու վրայ թէ մեծ պետութիւնների եւ թէ հարեւան պետութիւնների հետ, նոյնպէս եւ նրա համար, որ կառավարութիւնը ամրապնդում է իր յարաբերութիւնները Ռուսաստանի հետ։ Ուղերձի մէջ պատգամաւորների ժողովը խոստանում է իր աջակցութիւնը կառավարութեան։ Վիճաբանութիւնների վերջում արտաքին գործերի մինիստր Դանեվ ապացուցանում էր, թէ Բուլղարիան նորմալ յարաբերութիւններ է պահպանում օտար պետութիւնների հետ եւ թէ անցեալ տարի ծագած տարաձայնութիւնը Ռումինիայի հետ վերջնականապէս կարգաւորված է։ Բուլգարական կառավարութիւնը միշտ գործողութեան օրինական եղանակ է պահպանում Թիւրքիայի վերաբերմամբ, չը նայելով այն նեղութիւններին, որ Թիւրքիան պատճառում է բուլգարական ճանապարհորդներին եւ չը նայելով սահմանի վրայ պատահող դէպքերին, որոնց առաջացնողը Թիւրքիան է։ Միայն Մակեդոնիան կարող է վատ ազդեցութիւն գործել Թիւրք-բուլգարական յարաբերութիւնների վրայ, որովհետեւ մակեդոնական ազգաբնակութեան տառապանքները արձագանք են գտնում Բուլգարիայում։ Այս պատճառով կառավարութիւնը իր պարտքն է համարում դարձնել պետութիւնների ուշադրութիւնը Բեռլինի դաշնագրի 23-րորդ յօդուածը իրագործելու անհրաժեշտութեան վրայ։ Կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը ներշնչված է անպայման օրինականութեան ոգով դէպի բոլոր պետութիւնները։ Հաւատը եւ անկեղծութիւնը Ռուսաստանի վերաբերմամբ կազմում են նրա քաղաքականութեան հիմունքը դէպի այդ պետութիւնը, որ ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ բացայայտ քաղաքականութիւն։ Բիւջէտում լիակատար հաւասարակշռութիւն վերականգնելով կառավարութիւնը կամրապնդէ պետութեան ֆինանսական դրութիւնը։ Ճառը ընդունվեց հաւանութեան նշաններով պատգամաւորների ժողովի մեծամասնութեան կողմից։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ։ Հանդիսաւոր ճաշկերոյթի ժամանակ դանիական Թագաւորը բաժակ առաջարկեց ի պատիւ Ռուսաց Կայսրի։ Լէյբգվարդիայի երաժշտական խումբը նուագեց ռուսական օրհներգը, որը հանդիսականները լսեցին կանգնած։ Ռուսական դեսպան Բէնկէնդորֆ բաժակ առաջարկեց դանիական Թագաւորի կենացը, որպէս Սեմէոնեան գնդի շէֆի։ Երաժշտական խումբը նուագեց ռուսական գվարդիական գնդի քայլերգը եւ ապա դրագունների գնդի քայլերգը։ Վերջին բաժակը առաջարկեց դանիական Թագաւորը ի պատիւ Ռուսական Այրի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնայի։ Երաժշտական խումբը նուագեց ռուսական օրհներգը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԽՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԻ ԴԻՊՐՈՑԱՒԱՐՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

ցանկանում է պարապել պատրաստական դասարանների աշակերտների հետ բոլոր առարկաներից՝ իբրեւ րէպէտիտոր։ Ստանձնում է նոյնպէս այլ եւ այլ ժամանակաւոր յանձնարարութիւններ—արտագրութիւն, արտագրութիւն եւ այլն։

Հասցէն հարցնել լժանագրին գրագարանում։

1—5

Մամուլի տակից դուրս եկաւ եւ վաճառվում է Թիֆլիսի Կենտրոնական գրավաճառանոցում

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

„ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ“

գինն է 50 կոպէկ։

Նոյն գրատանը վաճառվում են հեղինակի եւ միւս աշխատութիւնները.—«ՍԱՆԹՕ», վէպիկ հայ բօշաների կեանքից—գ. 30 կոպ., «ՀԱՅ ԲՕՇԱՆԵՐ» ազգագրական ուսումնասիրութիւն—գ. 50 կոպ. եւ «ԵՐԵՔ ՊԱՏԿԵՐ»—գ. 5 կոպ.։ Գրավաճառներին եւ գումարով գնողներին զիջումն է լինում։

Դիմել՝ Тифлисъ, въ Центральную книжную торговлю. (չ.) 4—10

ԲՈՒԺԱՍԵՆԵԱԿ

ԴՕԿՏՕՐ Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

Նորագոյն ապարատներով եւ էլեկտրական մեքենաներով. մասնաւորապէս

ԲԳԻ, ՔԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ԵՒ ԿՐԾՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Сергіевская ул., д. 12.

Թիֆլիսի Նաւթարդիւնաբերական Ընկերութեան Վարչութիւնը

Պատիւ ունի յայտարարել ի գիտութիւն պ.պ. փայատէրերի, որ համաձայն 15 փայատէրերի յայտարարութեան, չորեքշաբթի, նոյեմբերի 21-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, նշանակված է

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Զբաղմունքի առարկաներն են.—1) Ընկերութիւնը, համաձայն պայմանագրի 37-րդ յօդուածի, ակցիոներական դարձնելու հարցը։

2) Վարչութեան գործունէութեան համար ինստրուկցիա կազմակերպելու հարցը։

3) Վարչութեան զեկուցումը Եղբարց Տովմասեանների առեւտրական տան հետ կապած պայմանագրի վերաբերեալ։

Տեղի համար առանձին ծանուցում կը լինի։

(7, 11, 14 Ն.) 2—3

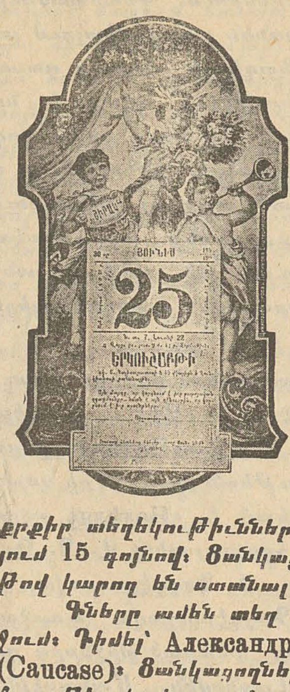

Լոյս տեսան եւ վաճառվում են

Կ Ա Ր Ա Պ Ե Տ Ա Փ Ի Ն Ե Ա Ն Ի

1902 Թ.

ՊԱՏԻ եւ ԾՈՑԻ (Շիրակ)

Օ Ր Ա Ց Ո Յ Ց Ն Ե Ր Ը

Ծոցի օրացոյցը զարդարված է Գ. եպ. Սրուանձտեանի, Գամառ-Քաթիպայի, Գ. Արծրունու եւ Գ. Ջանշեանի պատկերներով. ունի բոլորովին նոր հետաքրքրական յաւելուած ամենաօգտակար տեղեկութիւններով, ընդարձակ բժշկարան, հարուստ երազահան եւ նոր, զուարճալի վիճակահան։

Պատի օրացոյցի մէջ կան բարոյական խրատներ եւ ընտիր մտքեր, հայոց եւ եկեղեցական պատմութիւնից հատուածներ, բոլորովին նոր, ծիծաղաշարժ առակներ (մեծ մասամբ անտիպ), այլ եւ ժողովրդական առածներ, ժողովրդական երգեր, գիւղական լէլէներ, ընտիր բանաստեղծութիւններ, զուարճալի հանելուկներ, շուտասելուկներ, բժշկական, արհեստագիտական եւ այլ օգտակար եւ հետաքրքիր տեղեկութիւններ։ Տախտակը չքեղ եւ ճաշակով պատրաստված է յայտնի լիտօգրաֆիայում 15 գոյնով։ Ցանկացողները մանրամասն բովանդակութիւնը տպագրված առանձին թերթով կարող են ստանալ ձրի։

Գները ամեն տեղ ծոցինը—20 կ., պատինը—50 կ., գումարով գնողներին լինում է զիջում։ Դիմել՝ Александрополь. Карапету Апиняцъ կամ Alexandrople, Karapet Apinian (Caucase)։ Ցանկացողները թող շտապեն, որ իր ժամանակին կարողանանք պատուէրները ճշդութեամբ կատարել։

(ե. չ.) 10—16

ԲԺԻՇԿ ԲՈՒԴՈՒՂԵԱՆԻ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏԸ

Յանձնված է Թիֆլիսում Կենտրոնական գրավաճառանոցին,

ուր հրաւիրվում են դիմել ցանկացողները

Ն Ո Ր Ե Ր Ս Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ն՝

«Մարմնամարզութիւն» (25 պատկերով)—գինն է 20 կոպ., «Մարմնամարզութեան աղիւսակ-պատկերներ»—գ. 10 կ., «Ժառանգականութիւն եւ դաստիարակութիւն»—գ. 15 կ. եւ «Մանկավարժական համառօտ զրոյցներ»—գ. 15 կ. նաեւ միւս աշխատութիւնները.—«Առողջ հոգին առողջ մարմնի մէջ»—գ. 10 կ., «Գեղձախտ—զօլոտուխա»—գ. 10 կ., «Ով է յանցաւորը»—գ. 15 կ., «Սիֆիլիս»—10 կոպ., «Մեր նեարդերը»—10 կ. եւ «Վեներական ախտեր»—գ. 5 կոպ.։

Գրավաճառներին եւ գումարով գնողներին զիջումն է լինում։

Դիմել՝ Въ Тифлисъ. Въ Центральную книжную торговлю. 7—10

ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԻ VI ՇՐՋԱՆ

Խ Ա Չ Ա Տ Ո Ւ Ր Ծ Ի Ր Ա Ջ Ե Ա Ն Ի

Ուսուցանում եւ պատրաստում է 4 ամսվայ ընթացքում.

Պարապմունքի առարկաներն են.—1) Կրկնաիտալական հաշւապահութիւն։ 2) Առեւտրական Թւաբանութիւն։ 3) Թւաբանութիւն համրիչի վրայ։ 4) Բանկային հաշւապահութիւն ըստ ամենայն ճիւղերի։ 5) Առեւտրական նամակագրութիւն։

Պարապմունքները սկսվելու են 10-ին սեպտեմբերի, 1901 Թւի։ Կարելի է տեսնել ժամի 4-ից մինչեւ 8-ը երեկոյեան։ Հասցէն. անկիւն Էկզարխի հրապարակի եւ Ակիմօվսկի փողոցի, տ. իշխ. Շերվաշիձէ № 14։

Կօնֆէտի եւ Շօկօլադի գործարան

„Փ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ“

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Առաջարկում է լթարմ կարամէլ մրգեղէնից, մօնպանսէ, մարմելադ, պաստիլա, զէֆիր եւ այլն։

Պատուէրներով դիմել գործարան. Պավլօվսկայա փողոց, սեփական տուն, տելէֆօն № 362.

Սեփական գործարանական խանութը գտնվում է Մէյդանում, եղբ. Հէջուբեանների տանը, տելէֆօն № 772.

Մեր ապրանքները ծախվում են բոլոր կօլօնիական խանութներում։

Բագուի եւ Բագուի գաւառի համար ներկայացուցիչ է Նիկ. Սամարչեանց, Միքայէլեան փող., տ. Աշումեանի։

85—100